

2016 ÜRDÜN GENEL SEÇİMLERİ VE İHVAN'IN GERİ DÖNÜŞÜ

Partilerin başarı elde edemediği seçimlerde kabile ve aşiret adaylarının, işadamlarının ve siyasi elitlerin bireysel olarak önemli başarılar elde etmesi ve 50'ye yakın adayın tekrar seçilerek meclise girmeye hak kazanması, kabileciliğin ve bireysel karizma ya da gücün hala etkili olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Abdülğani BOZKURT

Ürdün halkı yaklaşık dört yıl aradan sonra, 20 Eylül 2016 tarihinde parlamentonun alt kanadını seçmek üzere sandık başına gitti. Bir önceki seçimlerin 23 Ocak 2013'te yapıldığı ve katılımın %57 ile sınırlı kaldığı Ürdün'de, son seçimler seçim kanununda gerçekleştirilen bazı değişikliklerle yapıldı. Yapılan değişikliklerden biri, bir kişi-bir oy sisteminin kaldırılıp yerine açık liste sisteminin getirilmesi, ülkede siyasi partileri heyecanlandıran bir gelişme olarak öne çıktı. Bu heyecan ile, Ürdün siyasi hayatının etkili muhalif gücü İslami Hareket Cephesi (İHC) başta olmak üzere, 2013 seçimlerini boykot eden siyasi partiler, hazırladıkları listeler ile seçim yarışına girdiler.

12 eyalete bölünmüş şekilde idare olunan Ürdün'de, 2016 genel seçimleri, seçim kanununda Mart 2016'da yapılan değişikliklerle 23 bölgede gerçekleşti. Başkent Amman'ın 5, İrbid'in 4 ve Zarka eyaletinin 2 seçim bölgesine ayrıldığı seçimlerde, diğer 9 eyalet birer seçim bölgesi sayıldı. Kuzey, güney ve merkezde olmak üzere üç seçim bölgesi de Bedevi alanlarında kuruldu. Seçimlerde 230'a yakın listede toplamda 1260'ya yakın aday, sayısı bir önceki seçimde 150 olan ve yine seçim kanununda yapılan değişiklik ile 130'a indirilen sandalye için kıyasıya yarışa girdi. Ayrıca kanunda yapılan değişiklik ile meclisteki sandalye sayısının 15'i kadınlara tahsis edildi ve kadın adaylar belirlenen bu kota dâhilinde meclise girmeye çalıştılar.

Ürdün genel seçimleri birçok önemli gelişmeyle sonuçlandı.

İlk olarak ifade etmek gerekir ki, seçime katılım bir önceki seçime katılım oranından dahi düşük gerçekleşti. %40'ı bulmayan katılım oranında dikkat çeken bir husus, anakentlerde katılım düşük kalırken taşrada ise yüksek olmasıdır. Bu durum, kraliyet yanlısı grupların daha iyi organize olduğu ya da (Ürdün basınındaki şayialardan hareketle) taşradaki seçmenlerin oy kullanmaya iyi sevk edildiği(!) anlamına geliyor. Katılımın düşük olması, üstelik İHC'nin de seçimleri boykot etmediği göz önüne alındığında, Ürdün'de siyasal hayatın canlı olmamasına ve halkın meclise fazla güven duymamasına işaret ediyor.

Diğer taraftan, seçimlere katılan siyasi partilerin seçim karneleri de bu tespiti destekler nitelikte. Çünkü toplamda sadece 23 vekil, siyasi parti listesi ile seçimlerden galip çıktı. %20'yi dahi bulmayan bu temsil oranı, Ürdün siyasi hayatında siyasi partilerin önemini tartışmalı kılıyor. Partilerin başarı elde edemediği seçimlerde kabile ve aşiret adaylarının, işadamlarının ve siyasi elitlerin bireysel olarak önemli başarılar elde etmesi ve 50'ye yakın adayın tekrar seçilerek meclise girmeye hak kazanması, kabileciliğin ve bireysel karizma ya da gücün hala etkili olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Genel seçimlerin bir diğer önemli sonucu ise İHC'nin tekrar meclise dönüyor olmasıdır. 2010 ve 2013'deki son iki genel seçimi, boykot eden İHC, bu seçimlere sadece kendi adayları ile değil geniş bir koalisyon ile girmeyi tercih etti. Milli Reform Koalisyonu (MRK)

12 eyalete bölünmüş şekilde idare olunan Ürdün'de, 2016 genel seçimleri, seçim kanununda Mart 2016'da yapılan değişikliklerle 23 bölgede gerçekleşti.

adıyla kurulan ittifak, 122 aday ve 20 liste ile seçimlere girdi ve seçime katılan 1 milyon 250 bine yakın seçmenin 160 bininin oyunu alarak, 15 sandalye kazandı. Koalisyon içerisinde İHC'nin 10, ittifakın ise 5 aday vekil olmaya hak kazandı. Bu 5 vekil arasında Hıristiyan, Çerkez-Çeçen ve kadınların olması, son dönemlerde rejim ile restleşmekten imtina etmeyen İhvan'ın uzlaşmacı bir siyaset takip edeceğinin ve strateji değişikliğine gideceğinin bir tezahürü şeklinde yorumlanabilir.

Ürdün genel seçimlerinin fazlasıyla merak edilen konularından biri de sırasıyla 2001, 2013 ve 2015'te İhvan'dan ayrılarak İhvan'a muhalif bağımsız birer teşkilat olarak kurulan İslami Merkez Partisi (İMP), Zemzem İnisiyatifi ve Müslüman Kardeşler Derneği'nin (MKD) elde edecekleri başarıydı. Bir önceki seçimlerde 16 sandalye kazanan İMP, bu seçimlerde sadece üç adayını meclise gönderebildi. Aynı şekilde yine Zemzem İnisiyatifi de ancak 3 sandalye elde edebildi. Açmış olduğu dava ile İhvan'ın ofislerinin kapatılmasına yol açan İhvan'ın eski genel başkanlarından Abdülmecid

Zuneybat'ın kurduğu MKD ise sadece İrbid ikinci bölgede bir liste ile seçime girebildi ve bir sandalye kazanabildi. Önümüzdeki süreçte bu üç teşkilatın nasıl bir siyaset izleyeceği şimdiden merak konusu. Ancak ifade etmek gerekir ki, şaşırtıcı bir gelişme olmakla birlikte, bu üç teşkilatın MRK'ya katılması durumunda koalisyon mevcut sandalye sayısının %20'sini geçecek ve böylece İslamcılar daha güçlü bir muhalefet zemini yakalayacaktır.

İhvan'ın uzunca bir zamandan sonra tekrar meclise dönmesi, kuşkusuz, rejim ve bileşenleri için sevindirici bir gelişme. Çünkü İhvan'ın rejimin meşruiyetini sarsmaya yönelik izlediği seçimleri boykot etme stratejisi, başarılı olmasa da rejim ve bileşenleri için hoşnutsuzluk vesilesiydi. İHC'nin meclise girmesi, bu noktada sistem içi muhalefeti tekrar kabullenmesi anlamına gelmekte ve rejimi sevindirmektedir. Bu sebeptir ki İhvan'ın kapatılan ofislerinden Akabe ofisi, bir nevi 'hoş geldin mesajı' olarak yeniden açılmıştır; yakında benzer kararların diğer kapalı ofisler için de çıkması şaşırtıcı olmayacaktır.

Ürdün'de rejim ile İhvan ilişkisinde yeni bir evrenin başlaması, çatışma alanlarının ortadan kalktığı anlamına gelmiyor. Hâlihazırda birçok mesele iki taraf arasında hala daha uyuşmazlık sebebi olmaya devam ediyor. Bunlardan biri, İhvan'ın uzun süredir dillendirdiği Kral Abdullah'ın yetkilerinin kısıtlanması talebi. İhvan'ın talep ettiği Kral Abdullah'ın yetkilerinin kısıtlanması bir yana, son düzenlemelerle birlikte Kralın etki alanı daha

da genişlemiş durumda. Düzenlemelere göre Kral Abdullah, ülkenin en önemli makamlarında bulunan kişileri atama ve sorgusuz-sualsiz azletme yetkisine sahip. Önümüzdeki yasama sürecinde İHC'nin gündeme getireceği konulardan birinin bu olması, kaçınılmaz görülmekte.

Aynı şekilde, İhvan'ın seçimlere girmiş olması, seçim kanunundan hoşnut olduğu anlamına da gelmiyor. Çünkü mevcut kanun dâhil bugüne kadar yapılan seçim kanunlarındaki bütün düzenlemeler, başta İHC olmak üzere siyasi partilerin güçlenmemesine, dolayısıyla kraliyet dışı siyasi aktörlerin ve gücün artmamasına yönelik bir işleve sahipti. Bir kişi-bir oy sisteminin kaldırılması ve yerine açık liste sisteminin ikame edilmesi, tam bir memnuniyet sağlamadığından dolayı, usule dair yapılacak tartışmaların odak noktası gibi görünmekte. Bununla birlikte, yeni yasama sürecinin genelde esasa dair tartışmalara sahne olması bekleniyor. Esasa dair gündeme gelebilecek tartışmalardan biri, Ürdün toplumunun bir parçası olan Bedevilerin, adeta bir azınlık sayılarak fazladan seçim bölgelerine sahip olmalarıdır. Nitekim kuzey, güney ve merkezdeki üç Bedevi seçim bölgesi meclise toplamda 12 vekil gönderiyor. Yine aynı kapsamda, resmi rakamlara göre ülkenin en kalabalık üç kenti olan Amman, İrbid ve Zarka'nın toplam nüfusun üçte ikisinden fazlasını oluşturuyorken meclise 62 vekil gönderiyor olması, önümüzdeki süreçte esasa dair başlayacak tartışmalardan bir diğeri olabilir.

Ürdün'de rejim ile İhvan ilişkisinde yeni bir evrenin başlaması, çatışma alanlarının ortadan kalktığı anlamına gelmiyor. Hâlihazırda birçok mesele iki taraf arasında hala daha uyuşmazlık sebebi olmaya devam ediyor.

Önümüzdeki yasama süreci, şüphesiz sadece Kral Abdullah'ın yetkileri ve seçim kanunu değil, özellikle halkın şikâyetçi olduğu hayat pahalılığı, vergilerin oranı, yoksulluk, kısacası ekonomi politikaları üzerine yapılacak müzakereler ve münakaşalara da sahne olacaktır. Bir sonraki seçimlerde İhvan'ın başarısını arttırması, her ne kadar halkın ehemmiyet verdiği bu konularda sergileyeceği performans ile orantılı olsa da seçim kanununun ortaya çıkardığı bariyerlerin yıkılmaması, başarının önünde her daim bir engel olarak duracaktır. Bu farkındalık ile İHC, önümüzdeki süreçte, halkın taleplerine daha iyi cevap verebilmek için bir yandan muhalefeti sürdürerek, diğer yandan ise bir sonraki seçimlere yatırım amacıyla seçim kanununun iyileştirilmesi adına büyük çaba sarf edecektir. ○

Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi